

Hozirgi zamon o'qituvchisining darsga tayyorgarligi

O'quvchilarning muhim tarkibga ega bo'lgan va sinf deb atalgan guruhi aniq maqsadni ko'zlab belgilangan vaqtda o'qituvchi rahbarligida o'quv jarayonining tashkil etilishi dars deb ataladi.

Dars jarayoni samaradorligi o'qituvchining darsga puxta tayyorlanishi bilan belgilanadi. E'tiborsizlik bilan rejalashtirilgan va puxta tayyorlanmagan, o'quvchilar imkoniyatlari bilan uyg'unlashmagan dars samarasiz bo'lishi mumkin. Shuning uchun birinchi navbatda har qanday o'qituvchi darsga puxta tayyorgarlik ko'rishi lozim.

Darsga tayyorlanish bu - bir butun dars loyihasini tizimli ketma-ketligini ishlab chiqish bo'lib, ayni paytda pirovard natijasini ta'minlaydigan o'quv-tarbiya jarayonidir.

O'qituvchining darsga tayyorgarligi quyidagicha olib boriladi:

1. O'qituvchining o'z fani yuzasidan umumiy tayyorgarligi.
2. O'qituvchining har bir darsga kundalik tayyorgarligi.

O'qituvchining umumiy tayyorgarligi o'quv yili boshlanishi oldidan va yillar davomida amalga oshiriladi. Tayyorgarlik ko'rishda quyidagilarga e'tibor qaratiladi:

- o'quv yili boshlanishiga qadar o'quv dasturini o'rganish, mavzu bo'yicha qo'yilgai Davlat ta'lim standart talablarini o'rganib chiqish, o'quvchilar o'zlashtirishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarni aniqlash kabi vazifalarini belgilab olish;

- fanga oid ilmiy, metodik va ilmiy-ommabop adabiyotlarning mazmuni bilan tanishish;

- fanga oid yangi nashr qilingan ko'rgazma materiallarni, o'quv tajriba jihozlarni o'rganish;

- ilg'or o'qituvchilarning ish tajribalarini o'rganish, tahlil qilish va o'z ustida ishlash orqali bilimni kengaytirish;

- o'z fani sohasida ma'lumotlarni to'plash, muammoli masala va topshiriqlarni, test materiallarini jamlashdan iboratdir.

O'qituvchining umumiy tayyorgarligi uning fan bo'yicha tuzgan taqvim-mavzu rejasida aks etadi. Taqvim-mavzu reja fan o'qituvchisi tomonidan tuzilib, metod birlashma yig'ilishida muhokama qilinadi, ma'qullangandan so'ng ma'muriyat tomonidan tasdiqlanadi.

O'qituvchining har bir darsga kundalik tayyorgarligi. O'qituvchining har bir darsga sifatli tayyorlanishi darsni tashkil etish, o'quvchilarga beriladigan bilim, ko'nikma va malakalarni qay darajada o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Darsga tayyorlanish algoritmi, barcha omillar, holatlarni hisobga olish va kafolatlaydigan izchil tadbir bo'lishi zarur. Shuning uchun har bir darsga tayyorlanishda quyidagi tavsiyalarga rioya qilishi lozim:

Darsda o'quvchi shaxsini rivojlantirish uchun avvalo, uning idrokini, xotirasini kuchaytirish asosida o'quv materialining xotirada saqlanishini ta'minlash zarur. Darsning maqsadiga erishish uchun o'quv materiallarini to'g'ri tanlash, bunda - o'quvchilarning bilim saviyasini hisobga olish va darsni jihozlashga jiddiy e'tibor berish, o'quv materiallar o'quvchilarga tushunarli

bo'lishi uchun ta'limning metod va usullarini o'rinli qo'llash ham muhimdir. Dars o'qituvchiga juda katta mas'uliyat yuklaydi. Shunga ko'ra, atroflicha tayyorlanish tajribali o'qituvchi uchun ham yosh o'qituvchi uchun ham zarur. O'qituvchi o'z vazifasini sifatli bajara olishi uchun o'quvchilar shaxsini har tomonlama o'rganishi shart. O'quvchi shaxsini o'rganish oddiygii tadbir emas, balki ta'lim-tarbiyadan ko'zlangan maqsadga erishishning eng muhim yo'lidir.

Shuning uchun birinchi navbatda sinf jamoasining o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olish lozim:

- o'quvchilarning bilimi va o'zlashtirish saviyasi;
- o'quvchilarning fanga bo'lgan munosabati;
- sinfning ishlash tezligi;
- bilim, ko'nikma va malakalarning shakllanganligi;
- har xil turdagi o'quv jarayoniga munosabati;
- o'quvchilarning intizomi.

Ikkinchi navbatda esa har bir o'quvchining individual xususiyatlarini e'tiborga olish zarur:

- nerv tizimi turlarining shakllanganlik darajasi;
- o'zaro fikr almashuvi;
- hissiyotga beriluvchanlik;
- materialni o'quvchilar tomonidan qabul qilishini boshqarish;
- yomon kayfiyatni tarqatish yo'llarini bilish;
- o'zining bilim va qobiliyatiga ishonish;
- xar xil ta'lim vositalaridan foydalanishni bilish.

O'qituvchi oldida turgan vazifalardan biri o'quvchilarga beriladigan ta'lim va tarbiya sifatini oshirish, uni yanada rivojlantirish va yuqori bosqichga ko'tarish talab qilinadi. Demak, o'qituvchi har bir darsni rejalashtirganda darsni puxta o'tkazilishini ta'minlash uchun talab darajasida dars ishlanmasini batafsil tuzishi, aniq vaziyatni e'tiborga olib darslarni turli xil shaklda o'tkazishi lozim.

O'qituvchi tomonidan kundalik darsga tayyorgarlik quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi zarur:

- taqvim-mavzu reja asosida dars mavzusini, maqsad va vazifalarni, dars shakli va turlarini tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash;
- o'quvchi darsda bilib olishi va eslab qolishi zarur bo'lgan asosiy mazmunni ajratib olish;
- darsning strukturasi, turi, metodlari va o'qitish usullarini belgilab olish;
- fanlararo bog'lanishni aniqlash va undan darsda foydalanish yo'llarini belgilab olish;
- o'qituvchi va o'quvchilarning darsdagi faoliyatlarini rejalashtirish;
- darsning didaktik vositalarini tanlash (rasmlar, tarqatma materiallar, javdallar, chizmalar va boshqalar);
- o'quvchilarning darsdagi mustaqil faoliyatlari hajmini belgilab olish;
- darsda olingan bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlash usul va shakllarini belgilab olish;
- uy vazifasining hajmini belgilab olish;

- darsni yakunlash shakllarini belgilab olish;
- belgilangan talablar asosida darsning ishlanmasini yozish.

Dars ishlanmasini tayyorlash.

Har bir dars:

- ma'lum bir maqsadni amalga oshirilishiga qaratilishi va puxta rejalashtirilgan bo'lishi;
- mustahkam ma'naviy-ma'rifiy jihatdan tarbiyaviy yo'nalishga ega bo'lishi;
- amaliyot bilan bog'langan bo'lishi;
- xilma-xil metod va usullardan, vositalardan keng va unumli hamda o'rinli foydalangan holda olib borilishi;
- o'quvchilarni qunt bilan ishlashlarini ta'minlaydigan bo'lishi;
- mashg'ulotlar butun sinf bilan yoppasiga olib borish va o'quvchilar bilan yakka tartibda ishlashni hisobga olgan holda amalga oshirish rejalashtirilgan bo'lishi lozim.

Mashg'ulotlarning muvaffaqiyatli o'tishi ta'lim jarayonining to'g'ri rejalashtirishni tashkil etish va uni amalga oshirishga bog'liqdir.

O'quv jarayonini rejalashtirishda:

- dars mavzusini, maqsad va vazifalarni, turini, tarbiyaviy imkoniyatlarni aniqlashi;
- dars uchun kerakli ko'rgazmali qurollar, didaktik materiallar va zarur jihozlarni tayyorlashi;
- darsning vazifasi asosida uning har bir qismi uchun zarur bo'lgan materiallar, faktlar, misollar, mashqlar kabilarni tanlashi;
- ta'limning metod va usullarini tanlash;
- o'quvchilar uchun mustaqil va uyda bajaradigan vazifalarini belgilashi;
- ko'nikma va malakalarini baholashning aniq mezonlarini oldindan ishlab chiqish, mashg'ulotga ajratilgai vaqt ichida ularni to'g'ri amalga oshirish va bir-biri bilan uyg'unlashuviga e'tiborni qaratishi lozim.

Bularning barchasi dars ishlanmasida yoki darsning texnologik xaritasida o'z ifodasini topadi. Dars ishlanmasi (darsning texnologik xaritasi) o'qituvchi uchun tuzilish majburiy bo'lgan hujjatdir. Uni tuzishdan ko'zlangai asosiy maqsad - o'qituvchining va o'quvchining dars jarayonidagi faoliyatini rejalashtirish, dars mazmunini yoritib borish, ta'lim samaradorligini oshirishdan iborat.

Xulosa shuki, dars ma'lum bir maqsadga qaratilgan, DTS talablari asosida o'quvchilarga bilim, ko'nikma va malaka berish natijasini aniq belgilab olgan holda o'qituvchining mahorati, o'quvchilarning tayyorgarligi darajasi asosida rejalashtiriladi.

To'rayeva Dilrabo

Qashqadaryo VXTXQTMOI

Maktabgacha, boshlang'ich va

maxsus ta'lim kafedrası o'qituvchisi